

Вяз Ваньковічаў

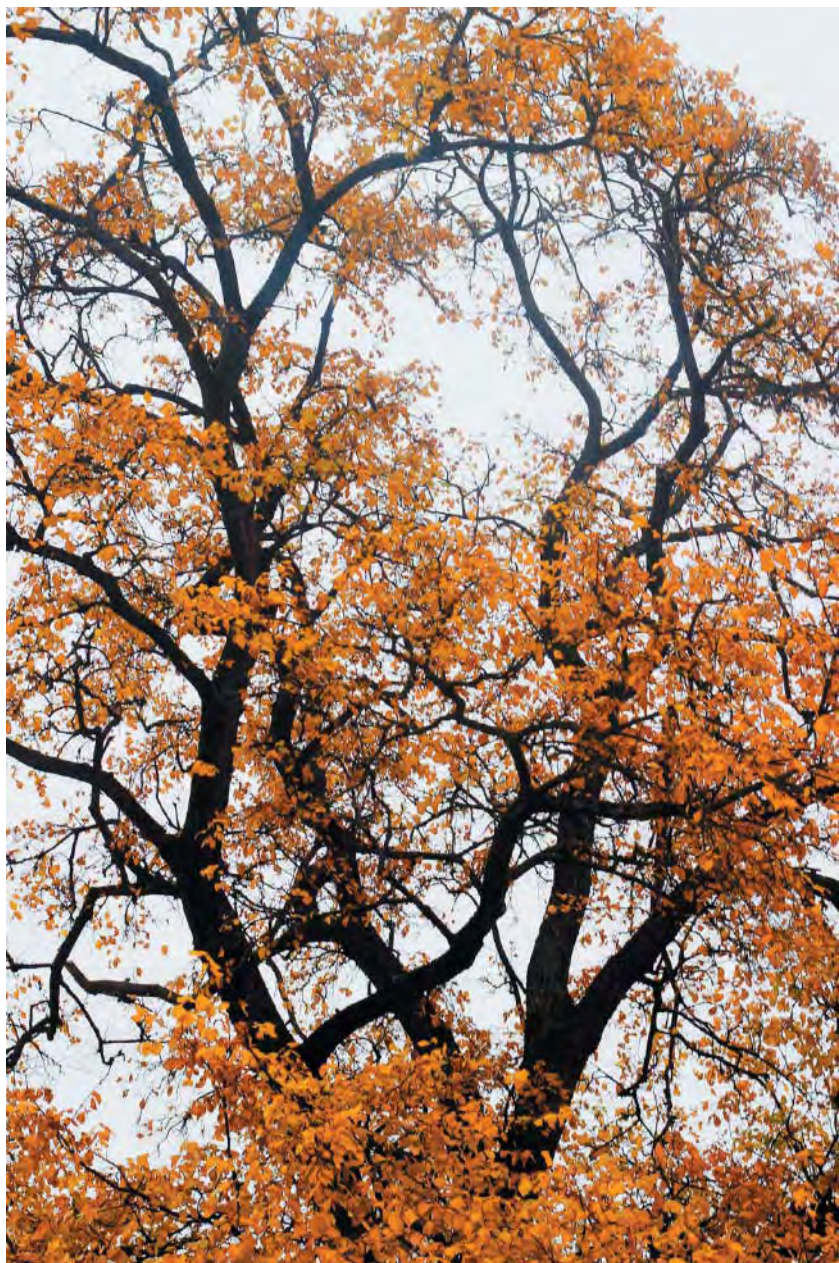
Дом Ваньковічаў — гэта не проста шляхецкі маёнтак XVIII-XIX стст., які цудам захаваўся падчас Вялікай Айчыннай вайны, гэта куток старой Беларусі, які супрацоўнікі філіяла Нацыянальнага мастацкага музея абараняюць ад замаху камерсантаў. Яны знаходзяць сродкі для рэстаўрацыі будынкаў і аднаўлення інтэр'ераў, а таксама клапацяцца пра зялёныя насаджэнні на ўчастку, якія заслугоўваюць асаблівай увагі.

Крыху гісторыі

Сядзіба Ваньковічаў у Мінску — помнік архітэктуры ў стылі класіцызму. Сцены гэтага гасціннага дома бачылі такіх выбітных дзеячаў культуры і мастацтва, як Станіслаў Манюшка, Ян Дамель, Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч, а таксама іншых вядомых сучаснікаў Валенція Ваньковіча. Гаспадар сядзібы быў сябрам Аляксандра Пушкіна і Адама Міцкевіча. Яго карціна "Міцкевіч на скале Аю-Даг", прызнаная сімвалам польскага рамантызму, лічыцца адным з самых вядомых партрэтаў паэта. Работы Валенція Ваньковіча знаходзяцца ў мастацкіх галерэях Літвы, Польшчы і іншых еўрапейскіх дзяржаў.

Скульптурная кампазіцыя "Раніца мастака" (2010 г.) работы У. І. Слабодчыкава — выкананая ў бронзе фігура Валенція Ваньковіча, які з палітрай і пэндзлем выйшаў насустрач сябрам.

Аднавіць зялёнае мінулае

Нядаўна на тэрыторыі сядзібы-музея "Дом Ваньковічаў" валанцёры высадзілі больш за 300 кустоў і дрэў. Супрацоўнікі кампаніі Velcom, прадстаўнікі музея і журналісты пасадзілі яблыні, бэз і іншыя расліны. Мэтай экалагічнай акцыі было ўзнаўленне зялёнай зоны, якая існавала вакол сядзібы Ваньковічаў у XIX стагоддзі.

— Вопыт супрацоўніцтва кампаніі і дома-музея Ваньковічаў — гэта ўдалы прыклад таго, як у адным праекце можна аб'яднаць клопат пра захаванне гісторыка-культурнай спадчыны, экалогіі і магчымасць зрабіць унёсак у дасягненне гэтых задач уласнай працай,

— адзначыў начальнік аддзела карпаратыўных камунікацый Velcom Вячаслаў Смірноў.

Валанцёры таксама часта прымаюць удзел у суботніках па добраўпарадкаванні тэрыторыі сядзібы. Мерапрыемствы праходзяць і ў межах сусветнага руху “Зробім!”, які атрымаў шырокае распаўсюджанне ў нашай краіне.

Жывы захавальнік дома

На тэрыторыі сядзібы расце вяз, якому больш за сто гадоў. Ён стаў не толькі прадметам гонару супрацоўнікаў і аб'ектам цікавасці наведвальнікаў, але і часткай гісторыі дома Ваньковічаў.

Намеснік генеральнага дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь Сяргей Вечар расказаў, што даныя пра узрост дрэва былі атрыманы яшчэ ў 2015 годзе, пасля яго абследавання супрацоўнікамі сектара маніторынгу расліннага свету Інстытута эксперыментальнай батанікі імя В. Ф. Купрэвіча НАН Беларусі. Кіраўніцтва музея звярнулася ў інстытут, паколькі было відавочна, што выбітны па памерах вяз (больш за 25 м у вышыню) быў пасаджаны ў мінулым стагоддзі і мог адносіцца да гістарычнага перыяду сядзібы Ваньковічаў.

Валенцій Ваньковіч.
Партрэт Марыі
Шыманоўскай,
1828 г.
Палатно, алея
(копія, Польшка
бібліятэка
ў Парыжы).

Ірына Вазнячук, вядучы навуковы супрацоўнік сектара маніторынгу расліннага свету інстытута, падтрымала гэты зварот:

— Вяз шурпаты — адзін з характэрных відаў шыракалістых лясоў. Чыстых насаджэнняў не ўтварае і расце як прымешак у першым і другім ярусах у дубовых і ліпавых лясках. Векавыя вязы на тэрыторыі Беларусі сустракаюцца адзінкавымі экзэмплярамі. Такія дрэвы-доўгажыхары акрамя гісторыка-культурнай каштоўнасці з'яўляюцца яшчэ і эталонамі віду, захавальнікамі найкаштоўнейшай дэндрахраналагічнай інфармацыі і генафонду біялагічнай разнастайнасці асобнай мясцовасці і краіны ў цэлым. У адпаведнасці з беларускім заканадаўствам, аб'екты расліннага свету, якія ўяўляюць батанічную, навуковую, гістарычную і экалага-асветніцкую каштоўнасць, могуць быць захаваны ў статусе батанічных помнікаў прыроды мясцовага ці рэспубліканскага значэння, у залежнасці ад ступені іх унікальнасці. ➤

Лістапад, 2017

Вольга Пралюк. Вяз Ваньковічаў

Вучоныя правялі ацэнку жыццёвага стану вяза, атрымалі асноўныя біяметрычныя характарыстыкі, якія паказалі наступнае: дыяметр ствала на вышыні 1,3 м — 1 м, агульная вышыня дрэва — 25,3 м, вышыня да 1-га жывога сучка — 1,4 м, вышыня ствала да максімальнай шырыні кроны — 24 м, плошча кроны складае 133 м². Узрост волата — 105-110 гадоў!

На ствале дрэва з аднаго боку ёсць неглыбокая адкрытая рана ад механічнага пашкоджання, а з другога, ля каранёў — паверхневая рана памерамі 0,2х0,1 м. Падчас работ па добраўпарадкаванні дваровай тэрыторыі пры пракладцы тратуарнай пліткі была часткова парушана каранёвая сістэма, што ў будучым можа стаць прычынай пагаршэння стану кроны дрэва.

Для ацэнкі распаўсюджвання гнілі ў ствале выкарыстоўваліся ўзроставы бур і гукавы тамограф. З дапамогай апошняга навукоўцы выявілі нязначны ачаг гнілі, якая фарміруецца ў цэнтральнай частцы ствала.

Нягледзячы на ўсе пашкоджанні, стан дрэва характарызуецца як "добры". Прырост апошніх гадоў мае нармальны памер для дадзенай пароды, узросту, сезону і ўмоў росту.

— Такім чынам, вяз шурпаты, што расце побач з домам-музеем, быў пасаджаны ў пачатку XX стагоддзя. Гэта адзін з найстарэйшых прадстаўнікоў віду, якія захаваліся на тэрыторыі Мінска. Дрэва можа атрымаць статус батанічнага помніка прыроды мясцовага значэння, — адзначыла Ірына Вазнячук.

Каб у далейшым захаваць вяз, неабходна не дапускаць правядзення работ, якія могуць пашкодзіць яго каранёвую сістэму. Для запаволення працэсаў разбурэння драўніны і абароны хворай яе часткі ад ападкаў навукоўцы рэкамендавалі адкрытую рану апрацаваць біяцыдам. Прэпарат глыбока пранікае ў тканкі раслін і перашкаджае засяленню патогенных арганізмаў, а таксама ўтварае гідраізаляцыйны пласт.

Супрацоўнікі музея прынялі ўсе рэкамендацыі навукоўцаў, а ў іх выкананні не даводзіцца сумнявацца, паколькі яны чула ставяцца не толькі да гістарычнай памяці беларускага народа, але і да жывых помнікаў, якія падарыла нам прырода.

Нагадаем, што па заказе Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі працягваецца праект па выяўленні, інвентарызацыі і ўліку векавых дрэў і насаджэнняў на тэрыторыі краіны. Яго рэалізуе Інстытут эксперыментальнай батанікі імя В. Ф. Купрэвіча НАН Беларусі сумесна з грамадскай арганізацыяй "Беларускае батанічнае таварыства" і таварыствам "Зялёная сетка". Праект будзе дзейнічаць да канца 2018 года.

Дарагія чытачы! Вы можаце накіроўваць інфармацыю пра ўнікальныя аб'екты расліннага свету на паштовы адрас інстытута (вул. Акадэмічная, 27, 220072, г. Мінск), электронны адрас (inform.trees@gmail.com) або па факсе (8017) 284-18-53. У лісце неабходна таксама паведаміць звесткі пра месца, дзе растуць дрэвы, па магчымасці даслаць фатаграфіі, а таксама абавязкова пазначыць кантакты тэлефон адпраўніка.

ГЭТА ЦІКАВА

Многія віды вязавых дасягаюць у вышыню 30-35 м, працягласць іх жыцця складае 200-400 і больш гадоў! Найстарэйшаму прадстаўніку ў Беларусі — вязу гладкаму, які расце ў в. Талуі Маладзечанскага раёна Мінскай вобласці, каля 230 гадоў. Перыметр яго ствала на вышыні 1,3 м ад зямлі складае 694 см.

Афіцыйны статус

Як паведаміла кансультант сектара зямель і ландшафтаў упраўлення біялагічнай і ландшафтнай разнастайнасці Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Ала Грынчык, каб надаць вязу статус помніка прыроды, экспертнае заключэнне навукоўцаў неабходна перадаць у Мінскі гарадскі камітэт прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя для арганізацыі работ па перадачы дрэва пад ахову. Рашэнне аб наданні прыродаахоўнага статусу будзе прынята юрыдычнай службай Мінскага гарвыканкама пасля ўзгаднення з дзяржаўнай інспекцыяй аховы жывёльнага і расліннага свету пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь і атрымання юрыдычнай экспертызы аблвыканкама. Ала Уладзіміраўна ўпэўнена, што для паскарэння працэдур неабходна весці афіцыйную перапіску, каб своєчасова вырашаць узнікаючыя пытанні.

Вольга ПРАЛЮК
Фота аўтара